

דרשת שבת הגדול תש"פ
מסורינו הגאון רבי יצחק מאיר הגר שליט"א
רב קהילת 'תורה ברסה' שעל ידי חניכי הישיבות
רמת בית שמש ב'

בענין סדר ליל פסח

כ' השלחן ערוך סי' תע"ב, יהיה שלחנו ערוך מבעוד יום כדי לאכול מיד כשתחשך. וכ' המ"ב שלא דוקא כדי לאכול כי הרי צריכים לומר את ההגדה אלא הכוונה להתחיל את הסדר. והשעה"צ הביא בשם התשב"ץ לפרש, שהכוונה היא למהר להאכיל את התינוקות שלא ישנו. ומסיבה זו גם מחלקים להם קליות ואגוזים כדי לפקח ליבם שלא ישנו. ואילו הח"ח מתרין, שהכוונה היא שימהר באמירת ההגדה כדי שלא ישנו התינוקות ויראו את אכילת המצה וישאלו עליה. ובמהרי"ל הוסיף שיש למהר בשביל התינוקות ובשביל אכילת אפיקומן שתהיה קודם חצות. ובערוך השלחן כ' עוד טעם, שזהו כדרך בני חורין שישולחנם ערוך קודם האכילה זמן רב.

היוצא מכך שיש לעשות כל מה שיכול למנוע מהתינוקות שלא ישנו כדי לקיים את מצות והגדת לבנך כראוי וכדין.

ולכאורה השנה הזאת בה אנו חווים שינויים רבים מאד עקב הנגיף המתפרץ בעת ישיבתנו בסדר בצמצום גדול יותר משאר השנים ואין אירוח משפחות ואורחים כבכל שנה, ונמנעים אנו מיציאה מהבית ועוד, הרי שניתן יותר בקלות להגיע לשאלת התינוקות על השינויים ולהסביר את המצב בו אנו מצויים ומתוך כך להסביר להם עוד על המצוקות של עם ישראל ובראשם גלות מצרים וכך שיש לנו אב גואל ומושיע מצרותינו לפדות נפשינו וכו'.

והנה במחזור ויטרי הל' פסח סי' נה כ' ליל שימורים נהגו לערוך השלחן מבעוד יום לצורך יום טוב כאותה ששינינו גבי שבת בכל כתבי אמר רבי יוסי ב"ר יהודה ב' מלאכי השרת מלוין לו לאדם בערב שבת מבית הכנסת לביתו א' טוב וא' רע וכשבא לביתו ומצא נר דלוק ושלחן ערוך אומר יהי רצון שיהא לשבת אחרת כך. וכדי לא לחלוק בין שבת ליום טוב עשו מנהג זה גם ביום טוב. ע"כ.

והנה בשו"ע מבואר דין זה בפסח משום זריזות מיוחדת וכפי שהזכרנו, ולכאן לפי טעם המחזור ויטרי שהטעם הוא משום כבוד יום טוב די בפריסת המפה ואי"צ להכין את כל צרכי הלילה מבעו"י אך לפי טעם השו"ע וכל הנו"כ שאכן כך נוקטים יש לערוך את כל סדר הלילה שיהא מוכן מבעו"י. וכך יש לנהוג.

יש להכין נרות ארוכים שיהיו דולקים עד זמן הסעודה שאז הוא עיקר זמן הדלקת הנר כמו' במ"ב סי' רע"ג סקל"ב.

בעריכת הסדר יש להכין את מושב ההסיבה וכמו שמציינים ללשון הזוהר בפרשת עקב שצריך לתקנא ליה מסיבא שפירתא בכמה כרים וכסתות מרקמן מכל דאית בביתיה כמאן דתקין חופה לכלה. והאברבנל בפירושו על ההגדה הביא פירוש על המעשה בחכמים שהיו מסובין בבני ברק וכ' שי"א בני ברק היינו מסובין על בני-מושבים ברק-מבריקים ונאים. ובקב הישר סי' צ' כ' שהכנת המושב הוא רמז לדברים רמים לכן יתנו זאת רק אשה יהודיה ועדיף טהורה. ובשם החת"ס מובא שהיה עורך בעצמו בזריזות ודקדוק.

והנה יש להעיר הערה בעצם דין הסיבה הנראה שהוא מחלוקת רש"י ותוס' בריש פ' ערבי פסחים, דאיתא שם במשנה אפי' עני שבישראל לא יאכל עד שיסב, ופירש"י על המיטה ועל השלחן כדרך בני חורין. ואילו תוס' כ', שהו"א שהסיבת עני לא חשובה הסיבה כי אין לו על מה להסב, קמ"ל דהוי הסיבה. והנה, מרש"י משמע דאפי' עני צריך להסב על כרים וכסתות. ואילו תוס' כ' קמ"ל דהסיבתו אפי' שאין לו על מה להסב הוי הסיבה.

וביסוד מחלוקתם נראה דהנה יש בלילה זה דברים שתקנו לעשות זכר לחרות כגון, ד' כוסות. ויש דברים שקבעו לעשות בדרך חרות, כגון כלים נאים וכו'. והסיבה הוי המחלוקת

בין רש"י לתוס'. דאם בעי' שיסב דרך חרות הרי דבעי' שיסב בכרים וכסתות ובלא זה לא הוי דרך חרות. אך אם בעי' זכר לחרות הרי די בהסיבה שהיא כפיפת גופו ובלבד שיהיה זכר לחרות כפי שנהגו בזמנם שכך אכלו ונהגו בני חורין.

והנה נפסק במחבר בסי' תעב ס"ג דאשה אינה צריכה הסיבה אא"כ היא חשובה, וברמ"א הוסיף דנשי דידן הוו חשובות ומ"מ סומכין על הראבי"ה דס"ל דבזה"ז אין הדרך להסב ואין זה דרך חרות. ואילו ממרן המחבר משמע דלא ס"ל סברא זו. והנה בסעי' ב' כ' המחבר דבעי' הסיבה על כרים וכסתות, והרמ"א מוסיף, ואפי' עני שבישראל שאין לו כרים יסב על הספסל. וברמ"א מבואר להדיא כתוס'. אך המחבר לא מייתי דין עני כלל.

ונראה ברור שהוא משום דס"ל כרש"י דאפי' עני בעי' כרים והסיבה גמורה ואין חילוק בין עני לישראל סתם בזה. ובס"ג הווי לשיטתייהו, דהמחבר ס"ל כרש"י דבעי' אכילה דרך חרות ולכן גם בזה"ז אכילה זו הוי דרך חרות. אך להמ"א דבעי' זכר לחרות והסיבה על הספסל הוי זכר לחרות שהיתה אפי' שעתה אין זו חרות, הרי שלהראבי"ה כיון שעתה אין בזה חרות והוי רק זכר לחרות אז, כיון דאין בזה עתה חרות ליכא מצוה בזה כי אינו מזכיר חרות.

אפי' שיש לערוך את הכל מבעוד יום מ"מ בעריכת הקערה נחלקו הראשונים אימתני לעשותה. י"א מבעוד יום (כמובא בסדר היום ובחיי אדם) וי"א לאחר הטיבול הראשון של הכרפס כדי שלא יהיו המצות על השלחן קודם ויראה הדבר כשינוי לתינוקות שמטבילים שלא בזמן הסעודה (כ"כ הב"ח ובשוע"ר וכך היה מנהג הגר"א לבר מן דין שלהגר"א אין כרפס בקערה ולכן אי"צ להביאה קודם אכילת הכרפס) וי"א לאחר הקידוש (כ"כ בשוע"ר סעי' כה, וכך מדוייק בדעת המחבר) אך המנהג הוא קודם הקידוש. (פמ"ג תפ"ו וכ"ה מנהג העולם).

בענין חיוב סיפור יציאת מצרים

בפרשת בא אל פרעה והיה כי יאמרו אליכם בניכם מה העבודה הזאת לכם ואמרתם זבח פסח הוא לה' וגו' (שמות יב, כו - כז) ובאותה פרשה עצמה נאמר והגדת לבנך ביום ההוא לאמר בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים (שמות יג, ח) וכן באותה פרשה נאמר והיה כי ישאלך בנך מחר לאמר מה זאת ואמרת אליו בחזק יד הוציאנו ה' ממצרים (שמות יג, יד). ובפ' ואתחנן (דברים ו, כ - כה) נאמר כי ישאלך בנך מחר לאמר מה העדות והחקים והמשפטים אשר צוה ה' אלהינו אתכם ואמרת לבנך עבדים היינו לפרעה במצרים ויוציאנו ה' ממצרים ביד חזקה ויתן ה' אותות ומופתים גדולים ורעים במצרים בפרעה ובכל ביתו לעינינו ואותנו הוציא משם למען הביא אותנו לתת לנו את הארץ אשר נשבע לאבותינו ויצונו ה' לעשות את כל החקים האלה ליראה את ה' אלהינו לטוב לנו כל הימים לחיותינו כהיום הזה וצדקה תהיה לנו כי נשמור לעשות את כל המצוה הזאת לפני ה' אלהינו כאשר צונו. אלו הם הפסוקים שנאמרו בתורה בתשובת אלו הארבעה בנים שכנגדן דיברה תורה, וצריכין אנו לדרוש אותם ע"כ ברכנו על התורה תחלה.

ובהגדת מעשה ניסים לבעל החוות דעת שואל בפתחה, מדוע לא תיקנו ברכה על מצות סיפור יציאת מצרים, והביא שעל שאלה זו כבר עמד הרי"ף והרשב"א. הרי"ף תירץ, שבהזכרת יציאת מצרים בקידוש היום פוטרים את המצוה הזו. אכן ברי"ף זה לא נמצא אך האבודרהם מביאו בשם הרי"ף, אבל כ"כ הרבינו ירוחם בשם רבינו פרץ, וא"כ הגירסא צריכה להיות ר"ף ולא רי"ף, וכ"כ מדיליה הפרי חדש בס' תע"ג סעי' ו', והרשב"א תירץ, שהיות וזוהי מצוה שאין לה קצבה כי בדיבור אחד סגי לכן לא מברכים עליה. וגם זה לא נמצא ברשב"א אלא רק באבודרהם בשם הרשב"א, וכ"כ הכלבו בהל' פסח בשם יש מי שאומר, ולפי דברי הרשב"א יש שכתבו לתרץ, שהרי בדיבור אחד כבר יצא הרי שבברכה כשמזכיר יציאת מצרים כבר יצא ידי חובת המצוה ושוב אין כאן עובר לעשייתן, אכן יש במאירי בברכות דף יב. דעה שיש לברך על מצות סיפור יציאת מצרים, ומובא בשם בעל האמרי אמת מגור שכיון לפטור מצוה זו בברכת ההלל בבית הכנסת, כפי שיש שכתבו שיש לפטור את ההלל שבהגדה בברכת ההלל שבבית הכנסת. ובמאירי שם כ' שיש דעה שברכות הק"ש שמברכין בבית הכנסת פוטרים את מצות סיפור יציאת מצרים, ובשבלי הלקט כ' שתיקנו לברך בסוף סיפור יציאת מצרים בברכת אשר גאלנו

ולא בתחילה, כיון שבסיפור זה מצוה להתחיל בגנות, ולאחר שמברך ברכת הגאולה לא ראוי להמשיך בגנות, ובשם הרב מפוניבז' מתרצים, שהרי יוצאים בסיפור זה גם על ידי לימוד הלכות פסח, הרי שיש במצוה זו מצות תלמוד תורה, ולכן בברכת התורה כבר יוצאין ידי חובת הברכה, ובשו"ת הרא"ש כ' לתרץ, שאין מברכים כיון שעיקר הסיפור הוא לא בפה אלא במעשה אכילת מרור ומצה ופסח, ואם הבן שואל יש לספר, ועל מעשים שהם זכר ליציאת מצרים לא מברכים כמו הרבה מצוות שהם זכר ליציאת מצרים.

ובשלחן ערוך סימן תע"ב כ' שמצוה למהר ולאכול כדי שלא ישנו התינוקות וכו' וכ' המ"ב בס"ק ג' ר"ל לזרו לעשות הסדר כדי שלא ישנו התינוקות כשידעו שלא ישתהה הרבה עד האכילה וממילא ישאלו מה נשתנה וישיב להם ויקיים מה שכתוב והגדת לבנך ביום ההוא, ובשער הציון שם או"ב כ' מקור להאי דינא מברייטא דחוטפין המצה בשביל התינוקות וכפירוש רש"י בחד לישנא דממהרין לאכול, והכונה על כרחו כמו שכתבנו, דאי אפשר לומר דהכונה הוא שיקצרו בהגדה, דאטו האכילה הוא העיקר. וביבין שמועה להרשב"ץ כתב בזה הלשון, וממהרים להאכילם כדי שלא ישנו ואתינוקות קאי, ופירוש זה אתי שפיר טפי. ומכל מקום אין להאכילם הרבה, שאדרבה, טפי יש לחוש שישנו על ידי זה וכמו שכתב הרשב"ם בסוגיא, עיין שם. ואפשר עוד לומר בכונת המחבר, דשפיר יש למהר ולהגיע לידי, מוציא מצה, כדי שישאלו התינוקות למה אוכלין מצה וכשהן מסובין דוקא, ולמה אוכלין מרור, וענין הטיבול בחרוסת, ואף על גב דבסדר ההגדה תקנו מה נשתנה בתחלת ההגדה, אין בכך כלום, דעיקר השאלה והתמיה של התינוק הוא בשעה שרואה המעשה בעיניו, וצריך עיון, עכ"ל. ולפי דברי הרא"ש הללו הכל מובן.

והחוות דעת שם כ' שאינו ראוי לחלוק על הרשב"א אך בודאי שיוצאין ידי חובה רק בסיפור גמור ולא בדיבור אחד, וזהו אחד מההבדלים בין מצות הסיפור בלילה זה לשאר הלילות כפי שנעמוד על כך בהמשך כפי שכ' המנחת חינוך וכ"כ בפנים יפות בפר' בא וכ"כ החיי אדם כלל ק"ל סעי' יא וכ"כ המהר"מ שיק על תריג מצוות מצוה כא, וממשיך המעשה ניסים, הגדה מלשון המשכה, כמו שכ' האלשיך על הפסוק ויגידו לו לאמר עוד יוסף חי, שכ' שם שהיתה סכנה לומר ליעקב את הבשורה ללא כל הכנה מוקדמת, ולכן היה צריך להאריך קודם בדיבורים המשיבים את הלב קודם, וזהו ויגידו. רק מה שלא תיקנו ברכה

על זה הוא משום שבברכת אשר גאלנו יוצאין ידי חובה לכן לא תיקנו ברכה על ברכה כמו שלא תיקנו על ברכת המזון וכו'.

והמהר"ל בס' גבורות ה' כ' ליישב, שאם מספר סיפור זה ללא שיבין בליבו הדק היטב לא יצא ידי חובתו הרי שעיקר המצוה היא בדיבור שיכנס לליבו ומשום הכי אין ברכה כי אין מברכין על מצוות שבלב. וכ"כ בס' דרך פיקודיך לבעל הבני יששכר שאם לא הבין בליבו את הסיפור לא יצא ידי חובתו. אך בודאי הוא שלא יוצאים ידי חובה בהרהור לבד אלא שיש להוציא את הסיפור גם בפה כנפסק בשאגת אריה סי' יג ובתשו' האלף לך שלמה לרש"ק סי' מ' בהשמטות כ' שאפילו למ"ד הרהור כדיבור בהגש"פ לא יוצאים בהרהור כי כתוב והגדת בפה הגדה שראויה לאחרים. ודלא כהמבואר להיפך בפרי מגדים בסוף סי' תע"ד אבל להלכה יוצאים גם בשמיעה מדין שומע כעונה כמו שמבואר בראשונים והובא בבית יוסף בסי' תע"ג ועוד הרבה מהאחרונים.

וראיתי בהערות על הגדת מעשה ניסים החדש שכ' ליישב ישוב יפה, שהרי ההודאה להשי"ת צריכה להיות מצד הכרת הטוב ורגשי הלב, ואם יברך ויאמר אשר קידשנו וציונו, הרי שעושה זאת מצד הציווי אך לא מצד שאכן חש צורך פנימי להודות חסר בהודאה. ויל"ע, כי הרי מי שיאמר הגדה מצד הכרתו ולא לשם מצוה לכאורה לא יצא ידי חובתו כי הרי מצוות צריכות כוונה. ויל"ע.

ואכן על עצם סברת המעשה ניסים ודעימיה שבלילה זה לא יוצאים בדיבור אחד כי אם בסיפור ואריכות דברים תמהו האחרונים מהו השיעור המינימלי, ובמעשה ניסים שם לומד מחיוב סיפור הנס דאחשורוש שיש לספר את כל סיפור הנס מראשו ועד סופו, ובהגדת דברי יואל לאדמו"ר מסאטמר כ' שהשיעור הכי פחות הוא כדי שיוכל בנו הקטן להבין ויקיים והגדת לבנך. ובס' ויגד משה הביא בשם המשנה ראשונה על המשנה הראשונה במס' פאה, אלו דברים שאין להם שיעור וכו' מדוע לא מנה מצות סיפור יציאת מצרים, ותירץ שם, שיש לו שיעור למטה דהא כל שלא אמר שלושה דברים הללו בפסח לא יצא ידי חובתו ואלו הם פסח מצה ומרור, ומדאורייתא לא יצא, לכן לא החשיבם. הרי שכ' שהשיעור הוא אמירת אלו שלושת הדברים, ומסתמא לא מספיק לומר את המילים אלא לפרט כמבואר בהגדה וכדברי הני אחרונים שיש לבאר ולהבין הסיפור וללא זה לא

יוצאין ידי חובתו. רק שלפי דברי הרשב"א דלעיל שיוצאים גם בדיבור אחד יל"ע אכן מדוע לא נמנה בתוך המשנה בפאה.

והנה בעצם שם זה הגדה של פסח לכאורה הוא על שם הפסוק "והגדת לבנך" רק שפסוק זה נאמר על השאינו יודע לשאול, ומדוע נקראת ההגדה על שמו, ולא על שם שאר הבנים.

והנה, במעשה נסים ראינו שהגדה נקרא על שם ההמשכה ואריכות הדיבור שיש לעשות בלילה הזה. וכפי במבאר גם בס' דרך פיקודיך שיש להטעימו ולהסבירו לבניו, ובאבודרהם כ', שהגדה על שם הפסוק והגדת לבנך, ויש מפרשים שהוא לשון שבח והודיה להקב"ה שהוציאנו מארץ מצרים כמו שמתרגם הירושלמי הגדתי היום לד' אלוקיך שבחית יומא דין.

ובס' סדר היום כ' שהגדה היא לשון קיצור דברים, והגדה של פסח תיקנו להגיד בקיצור את סיפור יציאת מצרים לקטנים ונשים שלא יכולים להאריך.

והמזרחי על פרשת ויחי כ' שהגדה שייך על דבר חדש ולא על סיפור ישן, ולכן הוא נאמר בל' קשה כגידין כי על סיפור חדש שייך ל' של הגדה וסיפור של התפעלות וקושי, והישמח משה הביאו ושיבחו מאד. ולענ"ד נראה לבאר, שהרי רש"י מבאר ותגד לבית ישראל ל' קשה כגידין, ולכאורה לא שייך ל' זו לשאינו יודע לשאול ורש"י בפר' בא כ' שיש לפתוח לו בדברי אגדה הפותחין את הלב, אך כפשוטו של מקרא הגדה עם ה"ה לא הוי דברי אגדה עם א' והכוונה לדבר דברים קשים כגידין, רק ש"ל שעיקר המצוה היא בדרך שאלה כי זה מה שגורם לאדם להתעורר לספר ולקבל, ולכן שאינו יודע לשאול יש לעשות הרבה שינויים לגרום לו לשאול, וזהו מ"ש הגדה דווקא למי שאינו יודע לשאול לעשות לו פעולות שיגרמו להקשות וזהו הקושי כגידין. וקושיות אלו קשורות לכל הבנים רק שעיקר הפסוק הוא לגרום למי שאינו יודע לשאול קושי כדי שישאל. וזהו ההגדה של פסח, שיש לספר הכל בדרך קושיה ותירוץ. ולפי זה מובן גם למה לא תיקנו לברך על זה כי זה תלוי בשואל ועונה ותלוי באחרים. אפילו שלמעשה המצוה מן התורה היא לספר גם אם בנו לא שאלו כל' השו"ע הרב בס' תע"ג סעי' מב. אבל לכתחילה זוהי צורת המצוה. והמנחת

חינוך במצו הכא כ' שאם אין לו מי שישאלנו הרי שחיוב ליל פסח הוא יהיה מצד חיוב הזכירה של כל השנה אך לא כסיפור ליל זה.

והפלא יועץ כ' בערך הגדה, לא טוב עושים המון עם שמקצרים הרבה בקריאת ההגדה בליל ראשון של פסח הרצים יצאו דחופים וכו', ובס' קב הישר פרק צ' כ' שאמירת ההגדה במתינות היא סגולה להנצל מסכנה בכל הדרכים ויעשה לנו ניסים ונפלאות. והחתם סופר בדרשות כ' ואכלתם אותו בחפזון רמזו שיאריך בסיפור יציאת מצרים כל כך הרבה בשעה שמצה ומרור מונחים לפניו עד כדי שיהיה צריך להגיע לאכילת האפיקומן בחפזון. ואכן זוהי הדרך הנכונה להעניק לילדים את הטעם וההנאה מסיפור זה בנעימות ולא באמירת וורטים עמוקים וכדומה.

והאחרונים ביארו במה שונה סיפור יציאת מצרים בלילה זה מהחיוב כל ימות השנה, ראשית לכל, בליל פסח המצוה מפורשת בתורה ואילו כל ימות השנה זה נלמד מריבוי של 'כל' ימי חייד. ומבוארים כמה וכמה חילוקים בין החיובים הללו.

א. מצות ליל פסח היא בפה שנא' והגדת כפי המבואר בפמ"ג בפתיחה הכוללת לק"ש כדי לעורר את הלבבות בסיפור זה כמבואר בחינוך מצוה כא, מה שאין כן כל השנה המצוה היא בזכירה בלב.

ב. בליל פסח המצוה היא שיספר בהרגש כאילו הוא בעצמו יצא ממצרים מה שאין כן כל השנה הזכירה היא על כך שהוציא את בני ישראל ממצרים, וכל' גמ' בפסחים קטז: בכל דור ודור חייב אדם להראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים שנאמר והגדת לבנך ביום ההוא לאמר בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים. והרמב"ם הוסיף חייב להראות את עצמו כאילו יצא עתה, ובהגדת מועדים וזמנים ציין לכך שהעיר אחד מהגדולים שיש קושי עצום בכך כי החובה היא לא סתם בסיפור אלא להראות את עצמו כאילו הוא יצא בעצמו ממצרים, והחיד"א בס' בתי הנפש כ' שהכוונה היא, צריך להראות התלהבות בנפשו שיכירו וידעו כל היושבים בביתו מתנועת שמחתו כאילו הוא יצא עתה ממצרים. עכ"ל.

ג. יש שכתבו לחלק, שבלייל פסח יש לספר על הניסים מה שאין כן כל השנה די בסיפור הדברים שיצאנו ממצרים.

ד. בליל פסח יש לספר רק על נס ליל טו שהוא יציאת מצרים מה שאין כן כל השנה יוצאים גם בסיפור קריעת ים סוף ועוד.

ה. בליל פסח יוצאים גם בקיום המצוות של הלילה מצה פסח ומרור מה שאין כן בשאר ימים.

ו. דעת הגרי"ז שביליל פסח יוצאים גם בלימוד הלכות פסח מה שאין כן בשאר ימים.
ז. חיוב ליל פסח כולל חיוב הודאה על הניסים מה שאין כן כל השנה חיוב זכירה בלי חיוב הודאה על הניסים.

ח. הגר"ח מבריסק כ' ד' חילוקים, א. בליל פסח יש לספר בדרך שאלה ותשובה מה שאין כן כל השנה. ב. ליל פסח יש לספר באריכות כל השנה די בקיצור. ג. בליל פסח יש לספר את טעמי הענין כמאמר רבן גמליאל מה שאין כן כל השנה. ד. כל השנה אינו חיוב עצמי כי אם חלק ממצות קריאת שמע וקבלת עול מלכות שמים, ולכן גם הרמב"ם מביאו בהל' קריאת שמע מה שאין כן בליל פסח.

נשים חייבות במצוה זו של סיפור יציאת מצרים כמבואר בגמ' ובשו"ע סי' תעב, כי אף הם היו באותו הנס, רק שנחלקו האחרונים אם מדאורייתא או מדרבנן. החינוך במצוה כא' כ' שהם חייבות מדאורייתא והמנחת חינוך תמה עליו, ויעו"י עוד בכף החיים סי' תע"ב ס"ק פט, ויעו"י בשו"ע ר"ש סעי' כה ובחיי אדם סי' ק"ל סעי' יב. מכל מקום אינה יכולה להציא את האיש, ואם הסתפקה אם אמרה אינה צריכה לחזור.

ואשה העסוקה בצרכי הסדר ואינה יכולה לשבת כל הזמן כ' המ"ב בסי' תעג, ד, שתאמר מה נשתנה עבדים היינו ומתחילה היו עובדי ע"ז ורבן גמליאל אומר כל שלא אמר וכו'. וגם אמירת עשר מכות.

אשה שהיא לבדה עם בנה היא חייבת במצות והגדת לבנה.

ויש מחלוקת הפוסקים כל השנה אם אשה חייבת, להמג"א חייבת ולהשאג"א פטורה, ולהשאגת אריה יוצא חילוק נוסף בין ליל פסח לכל השנה, נ"מ בנשים.
דין קטנים במצוה זו הוא שיש עליהם חיוב לספר להם מזמן שיש להם דעת להבין כמבואר בשו"ע סי' תעב סעי' כה וגם לקטנות וזה לא מדין חינוך אלא מדין מיוחד של מצות סיפור בלילה זה, השל"ה הק' הוסיף שאף יונקי שדיים יניקום ביום ויהיו ערים בלילה לפי שראו את הניסים שעל הים.

כמה נקודות הלכתיות למתפללים השנה ביחיד בפסח

- א. יש להזהר מאד באמירת הלל השלם שלא יחסיר אות אחת או תיבה אחת ואם החסיר עליו לחזור למקום אותו החסיר ולאומרו ולהמשיך משם עד סוף ההלל, כמו כן יש להזהר שלא לקרוא את האותיות בטעות המשנה את הענין. (מ"ב סי' תפ"ח ס"ק ב ושעה"צ אות ב, ויעויין בשו"ת שבט הלוי ח"ז סי' סב וח"ח סי' לט החולק על דין זה וכ' שאין לדמות הלל למגילה ומקרי הלל השלם גם אם החסיר תיבה אחת, ובפרט שהברכה היא לקרוא את ההלל ולא לגמור את ההלל, וכ' שם שאם טעו הציבור ואמרו חצי הלל במקום הלל השלם, יחזרו לומר ההלל השלם אך בלא ברכה, ואם היה הפסק יש לחזור ולברך, כ"כ באשי ישראל פמ"א הע' עז בשם הגר"ח"ק).
- ב. וכתב הרמ"א סימן תכב סעיף ב וי"א דכשיחיד קורא אומר לשנים שיאמרו עמו ראשי פרקים דאז הוי כרבים ונהגו כן בהודו ולא באנא. כמבואר שם. דהיינו כשאומר הודו יאמרו אחריו הודו אבל באנא לא נהגו בזה, ואם אין לו עוד שנים אינו מעכב בדיעבד. ואפשר לצאת בזה גם עם אשתו ובניו שהגיעו לחינוך כמבואר בטור ס' תע"ט.
- ג. בענין אמירת מוריד הטל ביחידות בתפילת מוסף כשלא היתה הכרזה בבית הכנסת לומר מוריד הטל, אין לומר במוסף מוריד הטל ויש לומר משיב הרוח ומוריד הגשם, ורק במנחה יאמר מוריד הטל וכמבואר בשו"ע ונו"כ סי' קיד.

שבת הגדול

בטור סי' תל נפסק דשבת זו נקרא שבת הגדול על שם הנס הגדול, וכ' הבית יוסף וז"ל, שבת שלפני הפסח קורין אותו שבת הגדול וכו'. בפרק אמר רבי עקיבא (שבת פז:) תניא דפסח שיצאו בו ישראל ממצרים היה ביום חמישי וכתבו התוספות (ד"ה ואותו) ונמצא

בשבת שעברה לקחו פסחיהם ועל כן קורין אותו שבת הגדול לפי שנעשה בו נס כדאיתא במדרש כשלקחו פסחיהם באותה שעה נתקבצו בכורות אומות העולם אצל ישראל ושאלום למה היו עושים כך אמרו להם זבח פסח הוא לה' שיהרוג בכורי מצרים הלכו אצל אבותיהם ואל פרעה לבקש ממנו שישלחו ישראל ולא רצו ועשו הבכורות מלחמה והרגו מהם הרבה הדא הוא דכתיב (תהלים קלו י) למכה מצרים בבכוריהם עכ"ל ורבינו כתב הנס בענין אחר וכן כתב בכל בו סימן מ"ז וכן כתב שבלי הלקט (סי' רה) ואם תאמר לפי טעם זה הוה ליה למיקרי לכולהו יומי דמעשור לחודש עד ערב הפסח ימים גדולים דבכולם נעשה הנס ויש לומר שעיקר הנס היה בהתחלתה שאז היה עיקר קהיון שיני המצריים אבל אחר שעבר היום הראשון כיון דדשו דשו. וכ' הב"ח, מה שתמהים העולם דאמאי יחסוהו לנס השבת ולא ליום העשירי בחדש וכו' וקיבלתי בשם ר' משה חריף דהטעם לפי שביום העשירי עלו מן הירדן ואם היו מיחסים הנס ליום העשירי והיו קוראים יום העשירי יום גדול היו טועים לומר שעל שם הנס שעלו מן הירדן נקרא גדול ולכך יחסו הדבר אל השבת לפי שידוע שעלייתן מן הירדן לא היתה בשבת. עכ"ל.

וצ"ע מדוע אכן לא עושים זכר לנס בקיעת הירדן כפי שעושים זכר לקריעת ים סוף. ונראה לבאר לפי דברי האור החיים הקדוש המפורסם בפרשת בשלח (שמות יד, כז) שכ' דמה הרבותא בנס קריעת ים סוף הרי מצינו באמוראים שבקעו נהרות כמו אצל רבי פנחס בן יאיר ועוד, וכ' שם וז"ל, אכן תנאי זה הוא בכלל תנאים שהתנה ה' על כל מעשה בראשית להיות כפופים לתורה ולעמליה ולעשות כל אשר יגזרו עליהם וממשלתם עליהם כממשלת הקב"ה. עכ"ל. הרי שלאחר מתן תורה נשתעבד הטבע לעמלי תורה ואכן אין בכך חידוש, אך קודם מתן תורה היה חידוש שלעובדי ע"ז שיצאו ממצרים ללא תורה נעשו נסים גדולים, וזהו חידושו, ולפי זה מובן מדוע אין לעשות זכר לקריעת הירדן שהיה לאחר מתן תורה ואין בכך כל חידוש ונס מיוחד.

ניתן למכור חמץ דרך הטלפון: 0527110480

או לשלוח פרטים של המוכר והנכס שמונח שם החמץ לכתובת אימייל:
bh.tovtov@gmail.com